

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ *

ก้าวข้ามความกลัวตาย

ผู้แต่ง : พระราชวชิรญาณการ (แยม กิตติคุณโร)

เจ้าของผู้พิมพ์โฆษณา : วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

ปีที่พิมพ์ : พิมพ์ครั้งที่สอง มิถุนายน พ.ศ. 2557

“คะเต คะเต ปาระคะเต ปาระสังคะเต โพธิสวาหา” บทมนตราใน “มหาปรัชญาปรมิตราหุทัยสูตร” แห่งคัมภีร์พระพุทธศาสนานิกายอาจาริยวาทหรือวชิรญาณ อันมีความหมายว่า เราจะพยายามมุ่งมั่นที่จะก้าวข้ามไปสู่อีกฟากฝั่งหนึ่งอันถือเป็นฟากฝั่งแห่งโพธิ (อ่านว่า โฟ-ทิ) หรือฟากฝั่งแห่งความหลุดพ้นไปจากวัฏสงสาร สัญลักษณ์ของความสำคัญแห่งการก้าวข้ามฟากฝั่งให้ได้นี้ อาจเห็นเป็นตัวอย่างได้จากพิธีกรรมงเด็กของชาวไทยเชื้อสายจีน ที่ลูกหลานพยายามจะส่งวิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับให้ก้าวข้ามฟากฝั่ง โดยผ่านทางสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่สุด นั่นก็คือการให้ลูกหลานผู้ตายเดินก้าวข้ามสะพานเล็กๆ ในพิธีกรรมนี้ เพื่อไปส่งวิญญาณของผู้ตายในดินแดนสุคติ อันสื่อถึงความหมายของการไปสู่ดินแดนแห่งโพธิให้ได้ พิธีกรรมความเชื่ออันศักดิ์สิทธิ์นี้ จึงมีให้เห็นได้ในนิกายแบบพระจีน

ผู้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้ พยายามค้นหาทั้งความรู้ทางโลกและทางปัญญาญาณมาหลายต่อหลายปี กับคำถามที่ว่า “อะไรคือสิ่งที่มนุษย์กลัวมากที่สุด?” และในทำนองเดียวกันนี้ก็น่าจะเป็นสิ่งที่สัญชาตญาณของสัตว์โลกทุกชนิดเฉกเช่นเดียวกันที่รู้สึกหวาดกลัวกับมันมากที่สุด คำตอบที่น่าสะพรึงนี้ก็คือ “ความกลัวตาย” ส่วนเหตุผลที่ว่าทำไมมนุษย์จึงกลัวตาย ก็น่าจะอยู่ที่ว่าเขาไม่ต้องการจะพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก สถานภาพ ตำแหน่ง หรือทรัพย์สินสมบัติที่ตนเองได้ครอบครองอยู่ในปัจจุบัน เป็นต้น รวมทั้งความไม่รู้ (อวิชชา) ที่ว่าเมื่อตนเองได้เสียชีวิตไปแล้ว จะต้องไปสู่ภพภูมิแห่งใด จะได้จุติใหม่ในสภาพที่ดีกว่าเดิมหรือไม่ หรือในทางตรงกันข้ามอาจจะเลวร้ายกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่ก็ได้ ซึ่งก็เป็นที่น่าขนานว่าภพภูมิที่น่าชิงชัง ไม่น่าแะเวียนไปเยี่ยมเยียนก็คือ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน

แต่กับคำถามที่ว่า “แล้วเราจะทำอย่างไรกับความตายและความกลัวตาย” กลับเป็นเรื่องที่ตอบได้ยากยิ่งกว่า ผู้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้กำลังอยู่ในวัยกลางคน ซึ่งรู้สึกได้ว่า “เวลา” เริ่มเป็นของมีค่ามากขึ้น มากกว่าเมื่อขณะอยู่ในวัยเด็กและวัยรุ่น ด้วยตรรกะเช่นนี้ จึงเป็นที่คาดการณ์ได้ว่า เมื่อได้ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุในอนาคต “เวลา” ก็ย่อม

* อาจารย์ประจำสำนักวิชาพื้นฐาน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร
E-mail: kpphaibo@kmitl.ac.th

เป็นสิ่งมีคุณค่ามากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ แท้ที่จริงแล้วความรู้สึกเช่นนี้ ก็เป็นผลมาจากความกลัวตายและเหตุผลของความกลัวตายนั่นเอง

หนังสือ “ก้าวข้ามความกลัวตาย” ของหลวงพ่เจ้าอาวาสวัดไร่ขิงรูปปัจจุบัน จึงเป็นวรรณกรรมธรรมะที่เข้ามาเติมเต็มความรู้และปัญญาญาณของผู้วิจารณ์ในเรื่องนี้ได้โดยตรงประเด็น และผู้วิจารณ์ก็ตัดสินใจหาซื้อมาศึกษา โดยทันทีที่ได้แต่เพียงเห็นแค่ชื่อเรื่องที่หน้าปกหนังสือเท่านั้น จากนั้นเมื่อได้อ่านเนื้อหาอย่างครุ่นคิดและวิเคราะห์ตามไปด้วยแล้ว จึงได้มองเห็นคำตอบของเรื่องความตายและความกลัวตาย มาเติมเต็มความรู้และปัญญาญาณได้โดยทันที คำตอบที่ว่านั่นก็คือ ความเข้าใจอย่างถึงแก่นว่า แท้จริงแล้วความตายเป็นธรรมชาติของสัตว์โลก เป็นธรรมดา เป็นความเป็นเช่นนั้นเอง (Suchness) เป็นสิ่งที่ควบคุมกันเหมือนดัง “หยินกับหยาง” กับการเกิด หรือเป็นดังแสงที่ในทางฟิสิกส์ได้ค้นพบแล้วว่าเป็นทั้งคลื่นและอนุภาคไปพร้อมๆ กัน

แต่บุคคลโดยทั่วไปกลับมองว่าความตายเป็นสิ่งอัปมงคล และมองว่าการเกิดเป็นสิ่งมงคล เพราะแม้แต่ผู้วิจารณ์เอง ก็พยายามที่จะไม่เดินทางไปร่วมงานศพ เพราะจะรู้สึกเศร้าและถูกสอนมาจากครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนว่า หลังจากไปร่วมงานศพ จะต้องใช้ด้ายแดงผูกไว้ที่ข้อมือและเมื่อเดินทางกลับมาถึงบ้านตนเอง ก่อนเข้าบ้านก็ต้องรับน้ำเอาใบทิบทิบลอยในขันน้ำ และนำมาล้างหน้า ซึ่งทั้งหมดที่กระทำนี้ ก็เพื่อชำระล้างสิ่งที่เป็นอัปมงคลก่อนที่จะเข้าบ้าน นั่นเอง

ในความเป็นจริงแล้ว เราจะต้องพยายามทำความเข้าใจให้ได้ว่าความตาย มันเป็นเรื่องธรรมชาติที่มันเป็นเช่นนั้นเอง การครุ่นคิดกับเรื่องความตายและความกลัวตายจึงเป็นเรื่อง “อจินไตย” ที่ไม่มีสาระอะไร ให้เราต้องเสียเวลาและความรู้สึกมาคิดกับมัน เพราะไม่ว่าเราจะกลัวตายหรือไม่กลัวตาย เราทั้งหมดก็ต้องตายอยู่ดี ผู้วิจารณ์เคยคิดปรารภว่าที่มีอายุยืนยาวถึง 200 ปี เจกเช่นเดียวกับตัวเอกในภาพยนตร์เรื่อง “Bicentennial Man หรือผู้ชายสองร้อยปี” แต่ตอนจบของภาพยนตร์นี้ ก็ให้ข้อคิดที่สำคัญว่า ในปีที่เขาอายุครบ 200 ปีพอดี ปรากฏว่าเขากลายเป็นบุคคลที่โดดเดี่ยว อ้างว้าง เพราะเหตุที่ว่าไม่มีลูกหลาน ส่วนคนรอบข้างที่เคยรู้จัก ก็ได้ตายจากไปหมดแล้ว เขาจึงกลายเป็นคนที่ไม่รู้จักใคร และไม่มีใครรู้จักเขา

แ่งคิดถึงเรื่องการผืนธรรมชาติแห่งความตายจากภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวนี้ สามารถสร้างความตระหนักรู้ให้กับผู้วิจารณ์ได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ข้อสรุปนี้ก็คือ การมีชีวิตที่ยืนยาวเกินไปจากธรรมชาติ ก็เป็นสิ่งที่ไม่น่าพึงปรารถนาเช่นเดียวกัน เพราะในอีกด้านหนึ่งของเหรียญเดียวกันนี้ มันก็เป็นเพียงการมีชีวิตที่ไม่มีสาระของความสุขใดๆ อยู่เลย

ดังนั้น “ผู้ชายสองร้อยปี” จึงเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง เพราะแม้แต่ตัวพระเอกที่นำแสดงในภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวนี้ คือ “โรบิน วิลเลียมส์” ดาราฮอลลีวู้ด เจ้าของรางวัลออสการ์ ก็มีข่าวว่าเขาได้ฆ่าตัวตาย ในวันที่ 11 สิงหาคม 2557 เวลา 11.55 น. ที่ผ่านมา ตามเวลาท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกา โดยมีอายุเพียงแค่ 63 ปีเท่านั้น

“หนังสือก้าวข้ามความกลัวตาย” ของหลวงพ่เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง จึงเติมเต็มปัญญาให้กับผู้วิจารณ์เป็นอย่างมากกับการทำความเข้าใจเสียใหม่กับเรื่องความตายและความกลัวตาย ดังเนื้อหาที่หลวงพ่เจ้าอาวาสได้ลิขิตไว้ในหน้า 98 ของหนังสือ ซึ่งผู้วิจารณ์มองว่าเป็นทั้งข้อสรุปทั้งหมดของหนังสือเล่มเล็กๆ นี้และควรจะเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องของทุกๆ คน ที่จะต้องพยายามทำความเข้าใจเสียใหม่ให้ถูกต้อง และด้วยเหตุที่ว่า หลวงพ่เจ้าอาวาสได้บันทึกไว้ในหน้าหลังของหน้าปกใน (Back of the Title Page) ว่า “ไม่สงวนลิขสิทธิ์” ดังนั้น ผู้วิจารณ์จึงขอยกเอาเนื้อหามาแสดงไว้ ดังนี้

“...ให้มองความตายเป็นเรื่องธรรมดา อย่าจมอยู่ในความกลัวหรือหมกมุ่นอยู่กับทุกข์ที่ยังมาไม่ถึง จงใส่ใจกับเรื่องปัจจุบันและเร่งฝึกตนเพื่อเตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อมรับมือกับความตายที่กำลังจะมาถึง ด้วยการประพฤติตนอยู่ในทาน ศีล ภavana เพราะกุศลจิตที่เกิดขึ้นแม้ชั่วขณะหนึ่งๆ นั้นเป็นสิ่งที่มีความยั่งยืน ทำได้ง่ายๆ ด้วยการรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ รู้จักทำบุญให้ทานตามกาล มีเมตตากรุณาคนรอบข้างเสมอ เรื่องไหนช่วยได้ก็ช่วย ส่วนเรื่องไหนที่ช่วยไม่ได้ก็ปล่อยวางและควรฝึกปล่อยวางสิ่งสมมุติต่างๆ ในโลกนี้ให้ชำนาญด้วยอย่างน้อยๆ ก็ให้ปล่อยวางบางสิ่งบางอย่างลงได้บ้าง ไม่โลก ไม่โกรธ ไม่อาฆาตใคร และอย่าเผลอให้ความซนเคื่องเข้าแทรก ฝึกมองโลกด้วยใจที่เป็นกลางและมีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ ไม่ทอดทิ้งในการทำความคิด เมื่อรู้สึกท้อแท้ก็ให้สร้างพลังใจด้วยการระลึกถึงพระธรรมคำสอน...”

คุณประโยชน์อันมากมายมหาศาลของวรรณกรรมธรรมะของหลวงพ่เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ นอกเหนือไปจากเนื้อหาอันทรงคุณค่าแล้ว ยังประกอบไปด้วยโคลงกลอนที่หลวงพ่เจ้าอาวาสได้ลิขิตขึ้นซึ่งมีเนื้อหาไพเราะจับใจ สามารถนำสาระสำคัญดำเนินไปสู่ส่วนลึกของปัญญาและจิตใจผู้อ่าน เสมือนดังความได้เปรียบของเสียงคีตดนตรีที่สามารถเข้าไปสัมผัสได้ถึงส่วนที่ลึกที่สุดของจิตใจ ดังคำอุปมาที่ว่า “ฟังเพลงเศร้า เศร้าจนน้ำตาไหล เคลิ้มใจไปกับเสียงเพลง” โคลงกลอนของหลวงพ่เจ้าอาวาส ที่แทรกอยู่ในเนื้อหาธรรมะเป็นตอนๆ สลับกันไปกับการนำเสนอเนื้อหา ร้อยแก้ว ก็เป็นข้อสรุปสำคัญที่หลวงพ่เจ้าอาวาสต้องการจะให้ผู้อ่านได้สัมผัสและเข้าใจในประเด็นนั้นๆ

ในการวิจารย์ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจารย์ขอล่าว่าหนังสือ “ก้าวข้ามความกลัวตาย” ของหลวงพ่เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง เป็นหนังสือธรรมะอีกเล่มหนึ่งที่ทั้งคนที่กลัวตายและไม่กลัวตาย จะต้องมาอ่าน เพราะท่านจะได้ทราบถึงและสามารถเข้าถึงวิธีการแห่งการรับมือกับความตาย อันเป็นธรรมชาติที่เป็นเช่นนั้นเอง ซึ่งไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้พ้นเลย และอย่างน้อยที่สุดหนังสือของหลวงพ่เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง ก็ทำให้ผู้วิจารย์ได้เปลี่ยนทัศนคติเสียใหม่แล้วว่า การไปร่วมในพิธีกรรมงานศพ แท้ที่จริงแล้วไม่ใช่เป็นสิ่งอัปมงคลแต่อย่างใดเลย ศพของคนตายยังถือเป็น “ครู” ที่สามารถสอนให้ผู้ไปร่วมงานได้รับรู้และเกิดมีปัญญาญาณที่จะเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องว่า “ทุกคนก็ต้องตายเหมือนกัน” ดังนั้นเสียงพระสงฆ์ที่กำลังสวดพระอภิธรรม ก็มีใช้การสวดให้ศพฟัง เพราะผู้ตายย่อมไม่มีปัญญาใดๆ หลงเหลืออยู่อีกแล้ว แต่เป็นการสวดให้ “คนเป็น” ที่ไปร่วมงานฟัง เพื่อให้เกิดสิ่งที่เรียกกันว่า “มรณานุสติ” นั่นเอง